।। श्री अमोघपाश लोकेश्वराय नमः ।।

श्री वसुच्चशील महाविहारया सलंशालास श्री अमोघपाश लोकेश्वर धर्मागार उलेज्याःया लसताय् पिदँगु

अमोघपाश लोकेश्वर धर्मागार म्हसीका-पौ

An Introduction Book on Amoghpasha Lokeshvara Temple

पिकाकः

गुइतः वही विहार संघ

गुइतः, यल

प्रथम श्री महाविहार

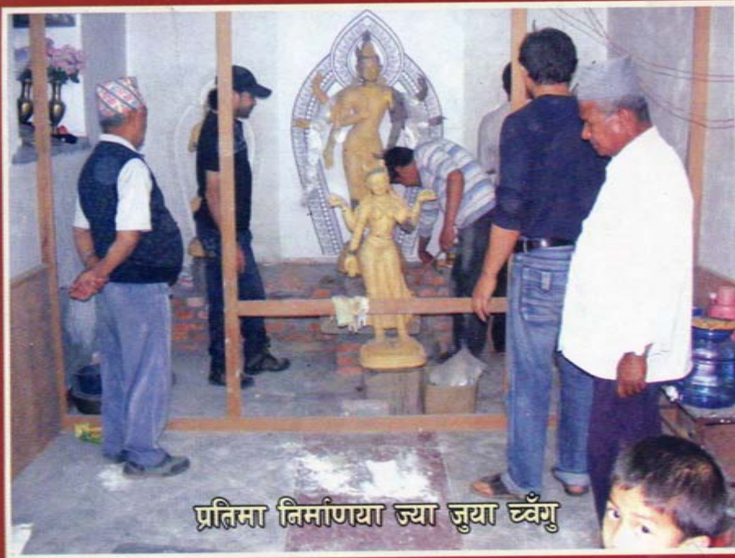

वसुच्चशील महाविहार

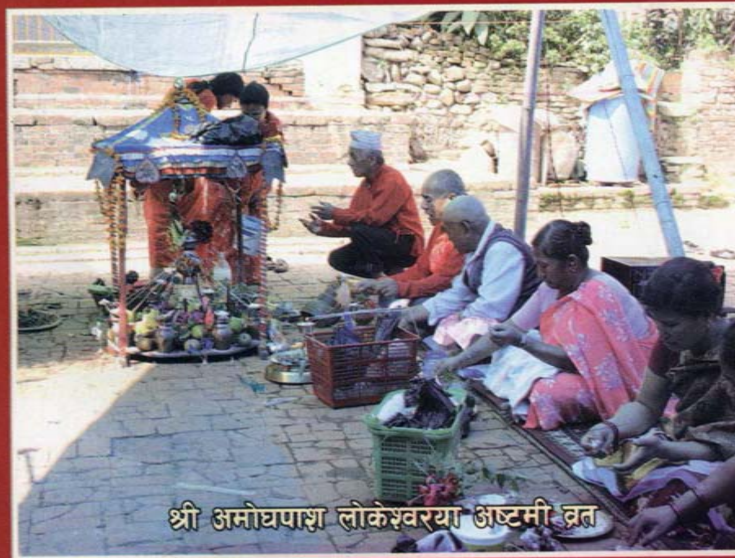

गुस्तल महाविहार

अमिताभ बुद्ध
(Amitabh Budha)
जपमाला
(Rosary)
अभय मुद्रा
(Fearlessness Gesture)
पाश
(Noose)
वरद मुद्रा
(Boon Giving Gesture)
प्रभामण्डल
(Aura)
पुस्तक
(Scripture)
त्रिदण्ड
(Trident)
पलेस्वाँ
(Lotus)
कमण्डलु
(Water Pot)

प्रतिमा निर्माणया ज्या जुया च्वँगु

प्रतिमाय् रंगं छाय्पियेगु ज्या जुयाच्वँगु

श्री अमोघपाश लोकेश्वरया अष्टमी व्रत

श्रद्धालुपिं अष्टमी व्रत धलं दनाच्वँगु

॥ श्री अमोघपाश लोकेश्वराय नमः ॥

श्री वसुच्चशील महाविहारया सलंशालास श्री अमोघपाश लोकेश्वर धर्मागार उलेज्याःया लसताय् पिदँगु

श्री अमोघपाश लोकेश्वर धर्मागार म्हसिका-पौ

An Introduction Book on Amoghpasha Lokeshvara Temple at Vasucchashila Mahavihara, Guita Bahi

Published on the Occasion of Inaugural Ceremony of the Temple.

च्वमी

ज्ञानेन्द्र शाक्य

पिकाकः

गुइतः वहि विहार संघ

गुइतः, यल

(**पिकाकः पाखें इनापः** थुगु पुस्तिकास वसपोल श्री अमोघपाश लोकेश्वर विज्याकातःगु जुया व्वने धुंका न्ह्योनेलाथें वाँछ्वया विमज्यासे थः व्वने सिधयेका मेपिं व्वनिपिन्त लःल्हाना अथवा थःके हे श्रद्धा पूर्वक संरक्षण याना तया विज्यायेत इनाप याना च्वना ।)

पिकाक : गुइत: वहि विहार संघ
गुइत:, यल ।

लेखन : ज्ञानेन्द्र शाक्य
ईमेल : gshakya_guita@yahoo.com

प्रथम संस्करण : १००० प्रति

पिदंगु तिथि : नेपाल सम्वत् ११३० गुँलाथ्व प्रतिपदा/द्वितीया
विक्रम सम्वत् २०६७ श्रावण २६
इस्वी सम्वत् २०१० अगस्त १२

मुद्रण : **3GPrinters**, त्रिपुरेश्वर, यें ।
ईमेल : 3GPrinters.hq@gmail.com

आवरण चित्र : वशुच्चशील महाविहारया सलंशालास निर्माण जूगु धर्मागारस प्रतिस्थापन यानात:गु नवनिर्मित श्री अमोघपाश लोकेश्वर, आर्यतारा देवी व भृकुटी तारादेवीया प्रतिमा
(फोटोग्राफी - फलसमान शाक्य)

आवरण डिजाइन : शैलेस वज्राचार्य, त्रिपुरेश्वर, यें ।

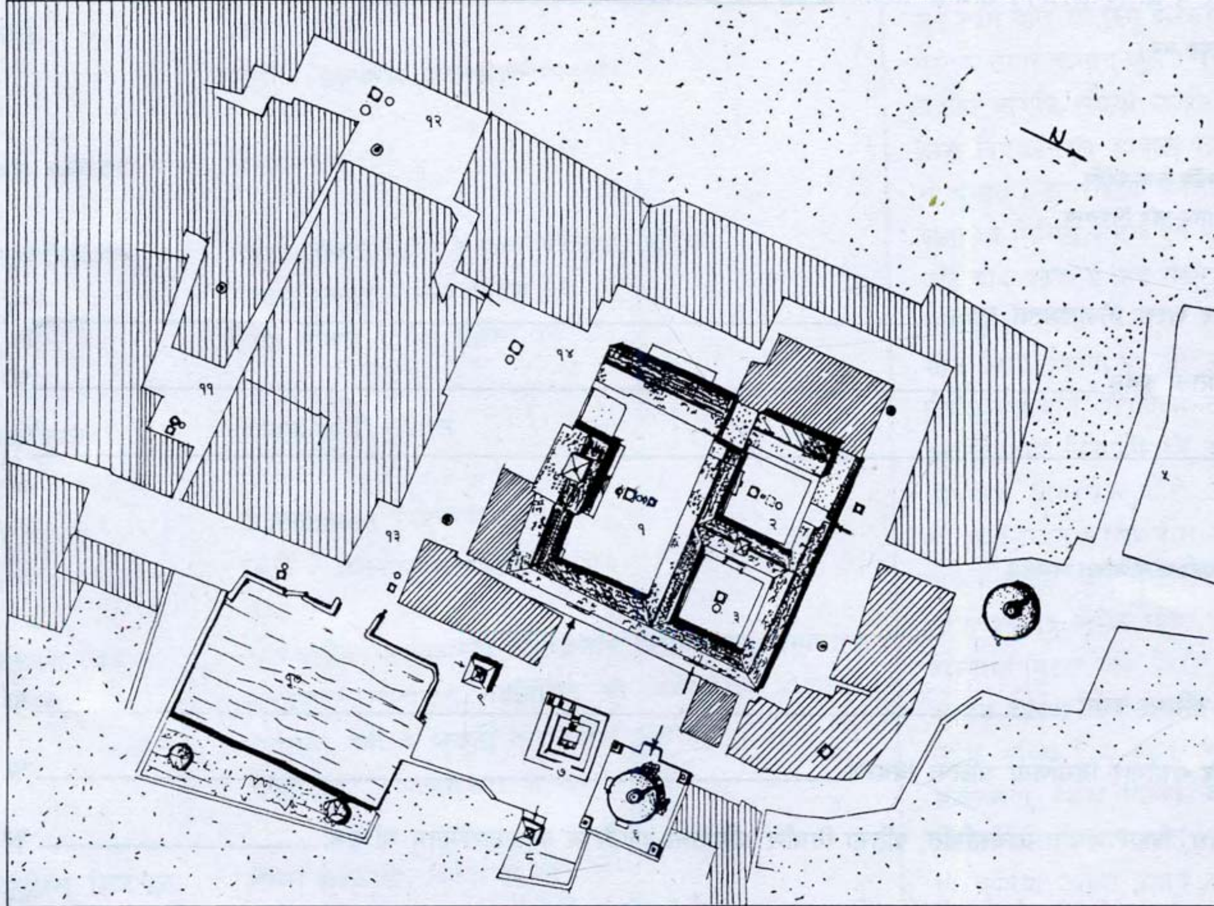
सफूया मू : यथाश्रद्धा दानपात्रस तया वा थ्व सफू प्राप्त जूगु स्रोत मार्फत छोया विज्यायेफु ।

प्राक्कथन

गुइत: वहि विहार संघया ग्वसालय् श्री अमोघपाश लोकेश्वर धर्मागारया निर्माण याना उलेज्या ज्याभ्‌व जुइ त्यंगु यात जीं छगू दुर्लभगु सुअवसर भापिया थ्व पुस्तक तयार यानागु जुल । थुगु ज्या: यानागु भ्‌वलय् वहीया आजुपिं, संघया दाजुकिजापिं, बौद्ध विद्वान्‌पिनि लिसे विषयवस्तुस आपालं छलफल यायेगु सौभाग्य नं चूलात । इन्टरनेटय् अनलाइन स्रोत साधन मदुगु जुसा थ्व सिमित समय दुने थुगु पुस्तक तयार यायेगु आँट याये पक्का हे फइ मखुगु ख: । थुगु लेखस मगा: मचागु खँ स्वया विज्याना मा:गु सुझाव व सूचना स्रोत विया विज्या:म्ह श्री मीनवहादुर शाक्य, श्री दीपक वज्राचार्य, प्रविधि व कला सम्वन्धी आवश्यक सूचना विया विज्यापिं श्री राजन शाक्य, श्री लोक चित्रकार, आवश्यक फोटो उपलब्ध याना विज्याम्ह श्री फलसमान शाक्य यात नं हार्दिक शुभाय् देछना जुल । अनंलि थुगु पुस्तकया विषयवस्तुयात स्वया मा:गु सुझाव समेत विया थ्व सफू प्रकाशन याना विज्याम्ह गुइत वहि विहार संघयात नं यक्वयक्व शुभाय् देछाना जुल । अथेहे थुगु पुस्तक प्रकाशनया लागि आर्थिक तिव: व्युपिं महानुभावपिंत व सहयोग संकलनया ज्याय् ब्याक्कं योगदान याना विज्याम्ह श्री नानीकाजी शाक्ययात नं कृतज्ञता प्वंका च्वना । थ्व पुण्यया ज्याया प्रभावं सकलसत्व प्राणिपिनि भिं जुइमा, मंगल जुइमा, मोक्षफलय् याकन हे लायेमा धका आशिका यानागु जुल ।

विषय सूची

गुइत:या मानचित्र

संकेत

१) प्रथम श्री महाविहार
२) गुस्तल महाविहार
३) वसुच्चशील महाविहार
४) वेदिकोपरि श्री स्वयम्भू चैत्य
५) हितिगा: क्यव
६) धान्याराश्याकृति चैत्य
७) हितिगा:
८) त:धिक:म्ह गणेशया देग:
९) चिधिक:म्ह गणेशया देग:
१०) पुखू
११) लंचा
१२) ननि
१३) लाछि
१४) दःछि

प्रवेश मार्ग	→
चैत्य	
धर्मधातुमण्डल	○
तुं	⊙
छैं	

गुइतःया वहि विहारया संक्षिप्त परिचय

यल देय्या प्राचीन बौद्ध विहार त मध्ये नं आपालं पुरातात्विक एवं ऐतिहासिक सम्पदां जाया च्वँगु गुइतःया स्वँगु वहि विहार - प्रथम श्री महाविहार, वसुच्चशील महाविहार व गुस्तल महाविहार खः । आपालं धार्मिक साँस्कृतिक विशेषतां जाया च्वँगु थुगु वहि विहारस दैनिक देख्यः चायेकेगु, थी थी रितिथिति गुथि हनावया च्वँगु नापं अष्टमी, पुन्हि, सँल्हु पतिं तुतः नामसंगीति पाठ यायेगु, गुँलां बहीद्यो ब्वयेगु, तुलाँपौ प्रदर्शन यायेगु आदि विविध कार्यक्रम तथा रितिथिति संचालन जुयावयाच्वँगु दु । अथेहे स्वँगु वहि स थः थःगु संघ निस्वना पञ्चमहास्थविर आजु पिनिगु नायकत्वय् चुडाकर्म संघभोजन यायेगु आदि संस्कार नं चलेजुयावयाच्वँगु दु ।

गुइतः बहीया प्राचीनता लिच्छिविकाल निसैँया दु धैगु खँया प्रमाण थन दयाच्वँगु पूर्व लिच्छिवि लिपिं च्वयातगु शिलाभिलेख, अले खुगुगु शताब्दीया बुद्ध मूर्ति, लिच्छिवि चैत्य आदि तयूसं विया च्वगुं दु । ने.सं. १४४, ३९९, ३६८ निसेँ या शिलाभिलेख आदी गुइतः बहीया पुरातात्विक तथा ऐतिहासिकता या दसु खः। थुपिं शिलालेखस महापण्डित विभ्रत चन्द्रपाल थन विज्याःगु, महापण्डित क्षान्तिश्री व गौतमश्री पिनिगु नेतृत्वय् विहार पुनःनिर्माण जूगु आदि खँ त उल्लेख जुयाच्वँगु दु ।

ने.सं. ३९९ या छगू अभिलेखय् *'विख्याता ललितपुरीति नगरीया दिक्षु सर्व्वास्वपि विद्याभ्यासं रनौ.. कृतयुसांवारिपु .....श्वलैः शसेष्वशी पुचकस्यैषान धृतिकृङ्करोति विविधै देवालयै .. ता ॥ तत्र प्राच्यां दिशिगुसतलो नाम रम्यो विहार कृश्रै ...* 'अर्थात् ललितपुर नाँ जुयाच्वँगु प्रसिद्धगु नगरया प्यंगू दिशाया सकभनं विद्याय् अभ्यासरत जुया च्वँपिं विद्वान्पिंसं वास यानाच्वँगु थुगु नगरया पूर्वरिखे गुसतल नाँ जुया च्वँगु रमणीय विहार... ' धका वर्णन याना तःगु दु । थ्व अभिलेखय् मध्येकालय् यलदेय् विद्याभ्यासया केन्द्र जुया च्वँगु थाय् धका वर्णन याना तःगुलि अनुसन्धान्धाता पिंसं थुगु वाक्यांश यात आपालं महत्व विया उद्धरित यायेगु यानावयाच्वँगु दु । थ्व अभिलेखय् उल्लेख जुया च्वँगु विहार पुनःनिर्माणया खँ कथं स्वयेवले ने.सं ३७५ स वःगु महाभुकम्प पाखेँ[१] गुइत वहि नं ध्वस्त जूगु अथवा बाँमलाक्क क्षति जूगु खःला धैगु अनुमान याये फु । थन दुगु दक्व प्रमाण त अध्ययन याना स्वयेवले न्हापा 'गुसतल महाविहार' नाँ जुयाच्वँगु गुइतया छगू वहिलिं कालान्तरय् स्वँगु जुवना क्रमश तधँ बही, चिधँ वहि, मेगु चिधँ वहि (चिकं वहि नं धायेगु या) या नाँ **प्रथम श्री महाविहार** (ने.सं. ७७८ या अभिलेखय् न्हापां प्रयोग जूगु नाँ), **वसुच्चशील महाविहार** (ने.सं. ८९८ या अभिलेखय् जक प्रयोग जूगु नाँ) व **गुस्तल महाविहार** (ने.सं. ३९९ या तधँ वहिया अभिलेखस न्हापाँ प्रयोग जुया स्वँगुलि बहीया थी थी अभिलेखस प्रयोग जूजुँ वःगु) जुवंगु खनेदु ।

[१] Vajracharya D.B., Malla K.P., 1985. The Gopalrajavamsavali, Nepal Research Center, Nepal. - थुगु गोपालराज वंशावली कथं उक्त महाभुकम्पस देय्या जुजु श्री अभयमल्ल देव सहित स्वब्वय् छब्वः मनूत सीगु ख ।

अभ्र नं थ्व गुइतः वहिया आरम्भया ऐतिहासिक विवरणया लागि अभ्र अन्वेषण याये मगानि । इतिहासकार पिंस अनुसन्धानया भ्र्वलय् थी थी अनुमान प्रमाण न्ह्यब्वःगु दु । धनवज्र बज्राचार्य[२] यंगुवहालया (यागवहाल) लिच्छिवि शिलाभिलेखय् उल्लेख जुया च्वँगु 'गुल्लतंगग्राम' या अपभ्रंश हे 'गुइतः' जु वःगु ख धका प्रस्तुत याःगु दु । गुल्लतंग खँग्वः संस्कृत मखुगुलिं थ्व थाय् किरातकालं निसें हे स्थापित जुइ धुंकुगु खँ प्रस्तुत याःगु दु । सुदर्शन तिवारीं[३] थुगु खँ यात खण्डन यासे तिवारीं थःगु अनुसन्धानया लिच्वः विभिन्न अभिलेखय् खनेदया च्वँगु 'गुतसिंको प्रदेश[४]', 'नव वं', 'गुसतल' आदि खँग्वः त व उकिया स्थान प्रमाण न्ह्यब्वया थुकथं प्रस्तुत याःगु दु । प्राचीनकालय् यल देय्या शहरी योजना जूवले देय्यात गुंगू कोष्ठया मण्डल दयेकुगु अले माणिगल (मंग लायकू) क्षेत्रयात अंक १ ल्याः विया मेगु छचाखेरंया क्षेत्र तयूत क्रमशः अंकं नामाकरण याःवले गुंगू अंकं नामाकरण जूगु थ्व क्षेत्रया नां गुसतल धका प्रसिद्ध जूगु खँ उल्लेख यागु दु । थ्वहे गुंगू अंक या पहिचानयात कायम याना निम्नानुसार गुंगू गुंगू परिमाणया गुता धर्मकिर्ति त निस्वना वंगु खँ पं हेराकाजी बज्राचार्यं[५] उल्लेख याःगु दु ।

१. गुंग तुं,
२. गुंग चिभा,
३. गुधाः हिति,
४. गुकवः दुगु फल्चा,
५. थुगु फल्चाय् च्वना गुंग जःसिइ तया गुतु जा दान यायेगु प्रथा,
६. गुम्ह नाग साधन यानातःगु पुखु,
७. गुतँजागु देगः,
८. गुंगू सद्धर्म पाठ गुथि,
९. गुसः व गुइलाय् बुँ

तिवारीं यंगुवहालया लिच्छिवि अभिलेख व मेमेगु प्रमाणयात बःकया गुइतः क्षेत्रया विकास नरेन्द्रदेव जुजुं हालया गुइतः द्वँ स भद्रादिवास भवन दयेका राज्य संचालन याःगु इले निसे शुरु जूगु अनुमान प्रस्तुत याःगु दु ।[६]

थ्व बाहेक थुगु गुइतः वहिस विभिन्न किंवदन्ती इतिहास स्वानाच्वँगु दु । गुँलां वहि द्यो ब्वयेगु भ्र्वलय् तधँ बहीया छगू सलंसालाय् धँल्याः हिति ब्वयेगु चलन चलयेजुया वयाच्वँगु दु । थ्व धँल्याः हिति (धर्मञ्जययात्रा हिति) या परम्परा बृषदेवया इलय् निसें न्ह्याना वया च्वँगु खँ पं हेमराज शाक्य[७] पाखे न्ह्यब्वःगु दु । उगुहे इलय् तधँ

---

[२] बज्राचार्य धनवज्र, वि.सं. २०५३ (द्वितीय सं.), लिच्छिविकालका अभिलेख, नेपाल र एसियाली अनुसन्धान केन्द्र, त्रि.वि.वि. किर्तिपूर, नेपाल.

[३] Tiwari, S. R., 2001. Ancient Settlements of Kathmandu Valley. Center for Nepal and Asian Studies, TU. Nepal

[४] ने.स ६७४ या तमसुक ताडपत्रस उल्लेख जुया च्वँगु शब्द, पूर्ववत्- तिवारी (२००१) पे. ८९, ९९

[५] बज्राचार्य, हेराकाजी, ने.सं.१११९. गुइतःया बही विहार संघ, दीपावती पुस्तकालय, यल ।

[६] Tiwari, S.R.,2002. The Brick and the Bull. Himal Books, Lalitpur, Nepal.

[७] शाक्य, पं. हेमराज, ने.सं.१११८, धर्मञ्जययात्रा हिति (धँल्याःहिति) या महत्व. बज्राचार्य हेराकाजी (सं.), ने.स. १११८. गुस्तल लसता पौ, दीपावती पुस्तकालय, यल

बहीया पूर्वरिखेया अँगलय् ३४ फिट हाक:गु सर्वानन्द नृपजातकया चित्र अंकित तुलाँ पौ ब्वयेगु यानावयाच्वँगु दु । थुगु जातकस शाक्यमुनि बुद्धया न्हापायागु जन्मस दानपारमिता पुवंकेगु भ्रूवलय् या:गु विशुद्ध दान चर्याया महात्म्य उल्लेख जुयाच्वँगु दु । गुइत:या वहि विहार आदि आपालं धर्मकिर्ति त उम्हहे सर्वानन्द जुजुया पर्यायस निर्माण जूगु धैगु जनश्रुति चलेजुया वयाच्वँगु दु । थुगु जातकय् छम्ह व्यक्तित्व, गुम्हसिनं अतिकं दरिद्र गरिब जुसां चित्तय् अपार श्रद्धा तया दीपंकर तथागतयात सतु दान या:गु महात्म्य नं वर्णन याना त:गु दु ।[८] सर्वानन्द जुजुया निमन्त्रणाय् विज्याना च्वंम्ह दीपंकर तथागत जुजुया दानशालाय् न्हापां विमज्यासे छम्ह दरिद्रम्ह बुढीथाय् वना दान का विज्यात । निमन्त्रणा याम्ह जुजु आश्चर्य जुया थथे जुजुया दान सिवे नं दरिद्रम्ह बृद्धायागु दान यात प्राथमिकता ब्यूगुया कारण न्यँवले दीपंकर तथागतं तधँगु परिमाणया दान सिवेनं चिधँगु परिमाण जुसां शुद्ध चित्तं काय कष्टं मुंका त:गु वस्तु वियेगु दान हे उत्तमगु जुइ धका उपदेश विया विज्यात । थुकिं उत्प्रेरित जुया थ नं कायकष्टं हि च:ति हायेका परिश्रमयाना धन कमाय् याना दान याये धका संकल्प याना जुजु छम्ह कौया थाय् वना कौज्या या: वन । थुकथं धन आर्जन याये धुंका पिण्डपात्र दानया उत्सव न्यायेका यल पञ्जदानया चलन निस्वन धैगु बाखँ जनश्रुति चलय् जुया वया च्वँगु दु । थ्वहे महान् घटना व उम्ह बृद्धाया स्मरण यासे शुद्ध चित्तं विइगु दानया महत्व प्रसार याय्गु उद्देश्यं गुँलां वसुच्चशील महाविहारस गुइत: अजीया प्रतिमा प्रदर्शन यायेगु यानावयाच्वँगु दु ।

संक्षिप्तं थुगु गुइत: वहि विहार व गुइत: त्वा:या विभिन्न विशेपता निम्नानुसार दयाच्वँगु दु ।[९]

१. यल नगरया दुने नीस्वनात:गु आपालं बौद्ध विहार मध्यय् पूर्वपाखें दकसिवे न्हापांगु विहार
२. स्वंगू वहि छथासं लाना स्वाना च्वँगु
३. छगू बहीलिं स्वंगू बहीस विभाजन जुयां नं सुं छगूया कचा वहि मखुगु, दक्व मूबहीया रुपय् थ:थ: पिनिगुहे स्वतन्त्र संघ दयाच्वँगु
४. मेमेगु बही विहारय् प्रतिष्ठापन याना त:पिं गन्धुरीदेवता स्वयां थन तधँ वहिस स्थापना याना त:म्ह मूल गन्धुरी देवता दक्वसिवे तधिक:म्ह ख ।
५. त:धँ बहीया त:जा जुइक दय्का त:गु फ:या आकृति मेमेगु वहा वहि सिवे विशेष कथंया दु । थुकियात गुतँ जा देग:या अस्तित्वया प्रमाण कथं नं कया त:गु दु ।
६. प्राचीन रञ्जना लिपियागु अभिलेख
७. लिच्छिविकालीन अशोक चैत्य शैलीं शिखरकूट शैली विकास जूगुया प्रमाण कथं न्ह्यब्वया वया च्वंगु थनया संक्रमणकालीन चैत्य
८. स्वयम्भू महाचैत्यय् थें य:सिं थना निर्माण याना त:गु त:ग्वगु चैत्यत नं थनया विशेपता ख ।

---

[८] वज्राचार्य पं आशाकाजी, ने.सं. १११४ (द्वितीय सं.). सर्वानन्द नृप जातक कथा, पञ्चराज शाक्य, गुइत: यल ।

[९] पूर्ववत्- वज्राचार्य, हेराकाजी, ने.सं.१११९

९. पूर्वलिच्छिवि लिपियागु अभिलेख

१०. लिच्छिविकालय् यलया शहरी योजना याःवले अंक मध्ये च्वय्लागु गुंगू अंकया ल्याखय् लाःगु प्रदेशया रुपय् प्रशिद्धगु ।

११. गुंगू ल्याःयात महत्व विया गुंगू गुंगू परिमाणया गुंगू हे धर्मकिर्ति दया च्वँगु ।

१२. मृत्यु व जीवनया संक्रमणकालीन अवस्थाय् लः त्वंके यंकीगु धैगु जनविश्वास दुगु मृत्यु जुइमानिगु नित्य सत्ययात लुमंकेगु हेतुं दँय् दँसं ब्वया वया च्वँगु धँल्याहिति (धर्मञ्जययात्रा हिति)

१३. गुँलाँ गुवहि स्वःवनेगु झ्वलय् दकले न्हापां स्वयेमाःगु वहि कथं प्रसिद्ध

१४. दीपंकर तथागतया जीवनी स्वानाच्वँगु, सम्येक दानधर्म परम्पराया प्रारम्भिक स्थल दीपावती नगरया रुपय् प्रशिद्ध

१५. यल पञ्जाष्टमीया दिनस पञ्जदान न्याय्का हनेगु परम्परा दकले न्हापा शुभारम्भ जूगु थाय् ।

१६. यल पञ्जाष्टमी कुन्हु दकले न्हापा गुइतः नकिंजुया दानदत्त ग्रहण यायेमाःगु चलन दयाच्वँगु।

१७. यल पञ्जाष्टमी कुन्हु पञ्जदान महोत्सव शुभारम्भ नापं फूद्यः दीपंकर विज्याना: पञ्जदान महोत्सव समापनया सुचक स्वरुप दकले न्हापां घण्टाघोषणा जुयावयाच्वँगु ।

१८. दीपंकर तथागतयात शुद्धगु कायकष्टं मुकातःगु दान विया उदाहरणीय जुया विज्याःम्ह गुइत नकिंजुया प्रतिमा ब्वयेगु प्रथा

१९. सर्वानन्द नृप जातक कथाया ब्याख्वं बाखँयात चित्रांकित याना तःगु तुलाँपौ ब्वयेगु

२०. नेपालमण्डलय् प्रसिद्धगु प्यंगू द्वँ मध्यय् छगू गुइतः द्वँ

२१. देशय् तधँगु धटना वा अनिष्ट जुइगुया संकेतया रुपय् थःगु वास्तविक स्वभाव धर्म त्वःता दुरु हायाक्यनीगु ल्वँहिति दया च्वँगु ।

२२. चाब्व जूसां गुवलें घाँय् वुयावइमखुगु कथंया प्रसिद्धगु थाये थनया तःधँ बहीया ल्यूनेया लाछि ख । न्यने दु कथं न्हापा सुवाहालय् सम्येक महोत्सव जूवले थुगु थासय् सम्येक भोजन थुइत छ्यःगु धाई ।

२३. यलया मेमेगु न्यंक नं धयाथें हुइके ज्यूगु लाखे प्याखँ गुइतः त्वालय् हुइके मज्यूगु परम्परा दु । नासंद्यः धयापिं स्वयं प्याखँ हुला द्यः खया नं थनया नासद्यः न्त्यःने लाखे प्याखँ हुले मज्यूगु (प्याखँ हूम्ह मचालावनीगु जुया) हुइके हइमखुगु चलन दु ।

थुकथं प्राचीनकालं निसें बुद्ध शिक्षा अभ्यास व बौद्ध संस्कृति यात न्ह्याका वयाच्वँगु थुगु गुइतःया वहि विहार थौं भौतिक एवं सांस्कृतिक रुपं जीर्ण जुया वनाच्वँगु दु । थुकिसनं आधुनिकताया लहरय् लाना न्हुगु पुस्ताय् झीगु सम्पदाया वारे चेतना झन् झन् म्हो जुजुं वना च्वँगुयात वा चाय्का भौतिक संरचना यात संरक्षण यायेगु नापं सम्वृद्ध संस्कृतियात पुनर्जागरण यायेगु ज्याय् रचनात्मक ढंगं न्त्यब्वाय्माःगु हथाय् जुइ धुंकुगु दु ।

श्री अमोघपाश लोकेश्वर व तारादेवी पिनिगु संक्षिप्त परिचय

महायान बुद्ध शिक्षा पद्धतिस अतिकं श्रद्धा एवं आस्था तया अमोघपाश लोकेश्वरया ज्ञान ध्यान चर्या अभ्यास याइगु यानावयाच्वंगु दु । लोकेश्वरपिनिगु ३६० गू रुप मध्ये छगू रुप श्री अमोघपाश लोकेश्वरया खः । वसपोलया प्रशिद्धि नेपालय् जक मजुसे महायान बौद्ध परम्परा प्रसार जूगु दक्व देशय् उत्तिकं हे दु । जाभा, चीन, जापान आदि देशय् पुलाँगु मूर्ति त दया च्वँगु दु । नेपालय् वसपोलया अष्टमी व्रत धलं दनेगु, ध्यान यायेगु चलन दु । अथेहे वसपोलया रुप व गुणया वर्णन याना तःगु 'धन्यधाय लोकेश्वर..' धाःगु नेपाल भाषा स्तोत्र (तुतः) वा भजन म्ये आपालं लोकंस्वाः ।

'अमोघपाश लोकेश्वर' या शाब्दिक अर्थः संस्कृत भापां 'अमोघ' धयागु गुवलेंहे असफल जुइ मखुगु, निशाना चुके जुइमखुगु व 'पाश' धयागु खिप खः । थुकथं 'अमोघपाश लोकेश्वर' या शाब्दिक अर्थ - गुवलेहे निशाना चुकेजुइ मखुगु पाश (खिप) धारण याना विज्याम्ह लोकया इश्वर खः । दुःखया सागरय् दुना च्वँपिं प्राणिपिन्त मुक्तिया लय् थ्यंकेया अचुक उपाय ज्वना विज्याःगुया प्रतिक कथं अमोघपाश वसपोलं ज्वना विज्यानाच्वँगु खः ।

अष्टमी व्रत धलं दनेगुः नेपालय् वसपोलया पूजा भाव व ज्ञान थुइकेका लागि अष्टमी व्रत वा उपोषध व्रत धलं दनेगु चलन तसकं प्रख्यात जु । अष्टमी पतिकं, मखुसा मुखष्टमी छन्हुजक जुसां वहा वहि वा छेँ वा भिंनिगु तीर्थ वा अष्टवैतराग वा प्यंग थूर वा च्याम्ह करुणामयया थासय् वना ब्रत दँ वनेगु चलन दु । थुगु व्रत दनिवले बुद्ध धर्म संघ मण्डल व गुरुमण्डलया धलं दने धुका श्री अमोघपाश लोकेश्वर मण्डलया धलं दनी । व्रतया क्रमय् त्रिशरणगमन याई, धारणी पाठयाई, श्री अमोघपाश लोकेश्वरया ध्यान याई, बुद्ध धर्म संघ मंण्डल पूजा याई, दशाकुशल कर्म तोतेगु उपदेश न्यनी, चतुर्ब्रम्ह विहार (मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा) या ध्यान याई, अष्टशील ग्रहणयाइ व उगु दिन पुला मवंलते अष्टशील पालन याना च्वनी । आर्य गुणकारण्डब्युह सुत्रय्[10] थी थी तरिकां च्वनीगु उपोषथ ब्रतया विषय उल्लेख याना ब्रतया महिमा कना तःगु दु । लच्छितकया मासोपवास (माःअप्सँ) वा न्यान्हु तक उपवास च्वनेगु, तछो छगः जक नया च्वनेगु, पञ्चगब्य[11] जक नया च्वनेगु, फल जक नया च्वनेगु, धौ दुरु जक नया च्वनेगु आदि प्रकारया व्रत दना प्राप्त जूगु पुण्यं सम्येकसम्वोधि तक लाभ याये फइ धका उक्त ग्रन्थस उल्लेखयाना तःगु दु ।

उत्पति कथाः अमोघपाश हृदय नाम धारणी सुत्रस[12] उल्लेख जुकथं, गुइछगू कल्प न्ह्यो लोकेश्वराज तथागत पाखें अवलोकितेश्वर बोधिसत्वं थुगु धारणी ग्रहण याःगु खः । उवले निसेंहे वसपोलं थुगु धारणीया प्रयोग

१० वज्राचार्य पं. जोगमुनि (अनुवाद), ने.सं.१११७. आर्य गुणकारण्डब्युह सुत्र, नागार्जुन बौद्ध अध्ययन संस्थान, ललितपुर

११ सा पाखें प्राप्त जुइगु पदार्थ - सौ, चो, घ्यो, दुरु व धौ

१२ थुगु धारणी सुत्रया पूर्ण पाठ स्वयेया लागि वेवसाइट www.dharanisangraha.com/devnagari/dharani/dev_dharani06.html

याना अनगिन्ति जगतप्राणिपिनिगु उद्धार याना विज्यायेत थुगु रुप कया विज्यागुलिं वसपोल अवलोकितेश्वर करुणामयया थुगु रुपया नाँ अमोघपाश लोकेश्वर जूवंगु खः ।

लोकेश्वरया रुपया वर्णनः अमोघपाश पूजाविधिस वसपोलयागु रुपया वर्णन थुकथं यानातःगु दु ।

शुद्धंकुण्ड तुषारभा सदृशं पद्मेवरे संस्थितम् ॥
सर्वज्ञ विद्धान मा भयवरं श्रीपाश जापोत्तमम् ॥
वामेनापि कमण्डलु च कमलं दण्डोत्तमं पुस्तकं ॥
वन्देहं परमेश्वरंतु शिरसा लोकानुकम्पामयम् ॥

अर्थ - पलेस्वाँलय् दना विज्याम्ह, द्वाफोस्वाँ थें तुइसे निर्मल शुद्धम्ह, दक्व विधानया ज्ञान थुम्ह, जवपाखेया प्यका ल्हातिं अभयदान विया, पाश ज्वना, जपमाला ज्वना, वरदान विया च्वँम्ह, खवपाखेया प्यका ल्हातीं कमण्डलु, पलेस्वाँ, त्रिदण्ड व प्रज्ञापारमिता सफू ज्वना विज्याना च्वँम्ह वसपोलयात शिर क्वछुना भक्तिभाव पूर्वक प्रणाम यानाच्वना ।

हाकनं वसपोल गेरु वस्त्र पुनातम्ह, शिरय् अमिताभ तथागत धारण याना च्वँम्ह खः । प्राणिपिनिगु दुःखस महाकरुणा तइम्ह धैगु प्रतिक कथं वसपोलं चल्लाया छ्यंगु धारण याना तःगु दु । हाकनं वसपोलया ध्यान यायेवले वसपोल यँ विजाक्षरं उत्पति जूगु सहस्रदल पद्मया दथुई ह्रिं विजाक्षरं शंख थे तुयुगु वर्णम्ह श्री अमोघपाश लोकेश्वरया रुप उत्पति जूगु लुमंका षडक्षरी मन्त्र जप याइ ।

लोकश्वरया जवं खवं बिज्यानाच्वँपिं निम्ह देवीपिंः अमोघपाश लोकेश्वरया जवं खवं निम्ह वाँउगु वर्णम्ह श्री आर्यतारा देवी व म्हासुगु वर्णम्ह श्री भृकुटीतारा देवी प्रतिष्ठापन याना तःगु दु । जगत प्राणिपिनिगु दुःख खना नुगः मछींका आर्यावलोकेतिश्वरया मिखाँ निफुति ख्वबि कुतुँ वल । थ्वहे निफुति ख्वबिं उत्पति जूपिं निम्ह देवीपिं हे आर्य तारा व भृकुटीतारा ख । थुकियागु हे प्रतिक कथं थुपिं देवीपिं न्ह्यावलें नं अवलोकितेश्वरया जवं खवं प्रतिष्ठापन याना तइगु खः। आर्यावलोकितेश्वरया जगत कल्याण यायेगु प्रतिज्ञायात पुवंकेगु ज्याय् सदां तीवः विइगु प्रण यानाविज्याइपिं थ्वसपोल देवीपिंत नं बौद्ध संस्कृतिइ महत्वपूर्ण स्थान विया पूजा यानातःगु दु ।

आर्यतारा देवीः थ्वसपोल देवीं वाँउगु वर्ण जुया खवगु ल्हातिं वर द मुद्रा (पलेस्वाँ ज्वना विज्याःगु प्रतिमा नं दु) व जवगु ल्हातिं अभय मुद्रा ज्याना विज्याःम्ह ख । सम्पूर्ण प्राणिपिनिगु दुःख भय हरण याना सुख ऐश्वर्य विइगु अधिष्ठान यानाविज्याम्ह थ्वसपोल आर्यतारा अमोघसिद्धि तथागतया शक्ति व विश्वपाणि बोधिसत्वया माता खः ।

भृकुटीतारा देवीः थ्वसपोल देवी म्हासुगु वर्ण जुया च्वँम्ह, त्रिनेत्र (स्वँग मिखा) कना च्वँम्ह, खवगु निकाल्हातिं क्रमशः पुस्तक व अञ्जली मुद्रा ज्याना विज्याम्ह व जवगु निकाल्हातिं क्रमशः वरद मुद्रा ज्याना व उत्पल (उफ्वस्वाँ) ज्वना विज्याना च्वँम्ह खः ।

लोकश्वर प्रतिमाया ल्युनेया अंगलय् च्वँगु चित्रकला:
प्रतिमाया ल्यूनेया अँगलय् अत्यन्त सुक्ष्म चित्रकलां छाय्पिया त:गु दु। थुगु चित्रकला परम्परागत नेवा: कलाशैलीया नमूना कथं च्वया त:गु ख। इस्वीया १३ औं निसें १६ औं शताब्दिया इलय् विकास जुया नेपा:या मौलिक शैली कथं तिब्बत व मेमेगु क्षत्रय् तक प्रशिद्ध जुयाच्वँगु थ्व कलाशैली ख:। नेवा: शैलीया विशेषता धैगु घाँय् बुट्टाया विविध आकार प्रकार ज्याना यक्व प्रकारका प्रतिकात्मक आकृति दयेकीगु ख:। गथेकि, थुगु धर्मागारया चित्रकलाय् ल:, पृथ्वी, मि, पृष्ठभूमि आदि ब्याक्वं आकृतिया आधारभूत इकाई घाँय् बुट्टां हे जुया च्वँगु दु। थुकि बाँलाक्क कोथिइक स्वयवले निम्नानुसारया विषयवस्तु प्रस्तुत जुया च्वँगु दु।

प्रभा मण्डल (परवा:): प्रभा धयागु तेज ख:[१२]। लोकेश्वर व तारादेवी पिनिगु तेजया प्रतिक कथं शरीर प्रभा व शीर प्रभा दयकात:गु दु। चायागु हे धाँय् बुट्टाया इकाइ दयेका अंगलय् तिका प्रभामण्डलया आकृति ज्याना त:गु दु। प्रभामण्डलया केन्द्र प्रतिमाया हृदयं पञ्चरश्मी पिज्वयाच्वँगु क्यना त:गु दु।

तोरण: संस्कृत शब्द 'तोरण' या अर्थ 'ध्वाखा' ख:। प्रभामण्डलया छचाखेरं विभिन्न लक्षण प्रमाण व प्रतिकात्मक अभिव्यक्ति दुथ्याका पशु, अर्धपशु व घाँयचा बुट्टाया चित्रकला च्वया त:गु जुल। क्वँनिसें छसिकथं शील दक्वया बल्लागु आधार ख: धयागु प्रतिक कथं तुयुम्ह किसि, दक्व वादयात त्याकुगु सिंहनाद रुपी प्रज्ञाया प्रतिक कथं तुयुम्ह सिंह व

[१२] थुजा:गु तेज भी सर्कसके नं दु। उकि यात आभा, औरा, (अंग्रेजी) ह्यालो धका नं धायेगु या।

निरन्तर समाधिया प्रतिक कथं शरभया चित्र च्वयात:गु जुल। फैयागु छ्यों, हरिणयागु न्यकू, सिंहयागु सँ, सलयागु म्ह व इमायागु तुति पञ्जाया मिश्रित रुप शरभ[१३] छम्ह प्रतिकात्मक अप्राकृतिक मिश्रित आकृति ख:। थथे प्रज्ञाया आधार समाधि व समाधिया आधार शील जुया च्वँगु चतुरार्य सत्य मध्येया लिपांगु सत्य - मार्ग सत्यया प्रतिक कथं थुपिं स्वम्ह पशु आकृतिं क्यना त:गु जुल। थुकिं च्वय् छग: नीना: सिंया आकृति च्वया उकि द्यने मकर व मकरंया न्हिप्यनं पिहाँ वया च्वँगु 'ल: प्व:' या आकृति च्वया त:गु जुल। उगु नीना:या च्वकाय् रत्न थुना त:गु दु। थुगु नीना: च्वय् भौतिक संसारया प्रतिक कथं ल:या प्रतिक मकर व पृथ्वीया प्रतिक ल: प्व तया त:गु दु। पृथ्वीया प्रतिक जूगुलिं थुकियात म्हासु रँग छायात:गु ख:।

हाकनं तोरणया हें मेगु अंग कथं पृष्ठभूमिया दक्वसिवे सिइथे जवं खवं निम्ह अर्धमानव आकृति च्वया त:गु दु। थ्व किन्नरया आकृति ख:। जँ च्वय् मनू या म्ह व जँ क्वय् पंछीया म्ह दुम्ह थुम्ह किन्नर अमोघपाश लोकेश्वरया बाखँ सुप्रियसार्थवाह जातकया छम्ह प्रमुख पात्र ख:।

तोरणया ल्यूनेया पृष्ठभूमि जायेक चिचिधंगु वचुगु रँगया वृताकार युग्म आकृति च्वया त:गु दु। थ्व युग्म आकृति नं घाँय् बुट्टां दयेका त:गु दु। थुगु युग्म आकृति संसारया द्वय सत्यया प्रतिक ख:। चीनीया कलाय् यिङयाङ थैं हे थुगु आकृतिं अतित्वया निगु पाटायात इंकित याई। ख्युँगु - यचुगु, मिसा - मिजँ, दु:ख - सुख, भिंगु - मभिंगु थुजागु द्वय सत्ययात बुद्ध जुइ धुंकुम्हसिनं शुन्यता ज्ञानं खनिवले अद्वय ज्ञानया रुपय् खनि।

[१३] Beér Robert, 2004 – pg - 90

षड्क्षरी मन्त्रया कूटाक्षर: तारादेवी पिनिगु छ्योँफुसय् रञ्जना लिपिया कूटाक्षर च्वंया त:गु दु । करुणामयया मूल मन्त्र ओँ म णि प द्मे हुं खुग: आख: दुगु कारणं थुकियात षड्क्षरी धका धा:गु ख: । नेपा:या संस्कृतिइ मन्त्रया दक्व आख:यात चिंका छग:हे दयेकेगु चलन दु गुकियात कूटाक्षर धाइ ।

थ्व खुग: आख:या अर्थ विभिन्न किसिमं ब्याख्या याना त:गु दु । षड्गति जन्म जुइ म्वाकीगु उपाय कथं, षट्पारमिताया ज्ञान कथं, बोधिचित्तोत्पाद कथं, प्रज्ञा व उपायया अभेद्य गुण कथं, आदिबुद्ध स्वयंभु ज्ञान कथं वर्णन यानात:गु खनेदु ।

सन्दर्भ स्रोत:

Shakya, Min B., 1991. Iconography of Amoghpasha Lokeshvara. *Buddhist Himalaya*, Vol 3. No. 1 & 2 Combined Issue 1990-91, Nagarjun Institute of Exact Method, Patan [online] available at: http://buddhim.20m.com/3-9.htm [viewed on 13 July 2010]

Shakya, Min B.,1994. The Iconography of Nepalese Buddhism. [ebook] available at: http://www.buddhanet.net/pdf_file/icon_nepbud.pdf [viewd on 13 July 2010]

Beer Robert, 2004. **The encyclopedia of Tibetan symbols and motifs,** Serindia Publications, Inc.USA. [online] available at: www.googlebooks.com

बुद्धरत्न बज्राचार्य (सं.), ने.सं. ११२८, अष्टमी व्रत विधि सफू, बज्राचार्य पूजाविधि अध्ययन समिति, न्याखाचुक, यल ।

श्री अमोघपाश लोकेश्वर शरण - स्तोत्र

अनाथया नाथजुसे करुणानं सोसे रे
च्याका ल्हात धरेयासे प्राणी रक्षा यात रे
धन्यधाय लोकेश्वर प्राणी रक्षा यात रे ॥ धु ॥
कनकचैत्य देव दैत्य ध्यान दृष्टि सोसेरे
अमिताभ शीरतसे लोक उद्धार यात रे ॥ धन्यधाय .....
जव पाखे मुलगु ल्हातं अभयवर विल रे
प्राणीपिनिगु भय दु:ख नाश जुया वन रे ॥ धन्यधाय ...
जव पाखे निकागु ल्हातं वरदान विल रे
प्राणीपिंसं इच्छायागु पुरेयाना विल रे ॥ धन्यधाय ....
जव पाखे प्यकागु ल्हातं जपमाला ज्वन रे
खुग आख: दुगु मंत्र ब्वना स्यना विज्यात रे ॥ धन्यधाय
खव पाखे मुलगु ल्हातं कमण्डलु ज्वन रे
तथागतया अभिषेक प्राणीयात विल रे ॥ धन्यधाय ...
खवपाखे निकागु ल्हातं पलेस्वाँ ज्वनाव रे
अविंची आदि नरकेचोपिं प्राणी उद्धार यात रे ॥ धन्यधाय
खवपाखे स्वकागु ल्हातं दण्ड ज्वना विज्यात रे
राग द्वेष मोहयात नाशयाना विज्यात रे ॥ धन्यधाय ...
खवपाखे प्यकागु ल्हातं प्रज्ञापुस्तक ज्वन रे
अज्ञानीयात ज्ञान विया मोक्षमार्गय् छ्वतरे ॥ धन्यधाय

थ्व नेवा समुदायय् तसकं लोकंह्वा:गु तुत: ख: । थुकियात ज्ञानमाला भजन वा दाफा भजनय् समेत म्येया रुपय् हालेगु या । थुगु तुत: स वसपोलया रुपया वर्णन व ल्हा:ज्वसाया प्रतिकात्मक अर्थ वर्णन याना त:गु दु । थ्व तुत: ब्वने वले श्री अमोघपाश लोकेश्वरया प्रतिमाया न्ह्योने च्वना वसपोलया रुपयात स्वया अर्थ लुमंके फ:सा यक्को लाभ जुइ ।

ल्हा ज्वसा व मुद्राया प्रतिक वर्णन

जव पाखेया ल्हाति	अभय मुद्रा	वसपोल अभय गुणं जाम्ह अले वसपोल न्ह्यावलेंहे अभय दान वियाविज्याइम्ह खः । थुकिया प्रतिक कथं गुम्हव्यक्तिं अष्टमी ब्रतयात श्रद्धां पालन याई उम्ह ब्यक्तियात गुबलेंहे प्रेत, तिर्यक तथा नरक लोकस जन्म जुई मालिगु भय दैमखु ।
	वरद मुद्रा	गुम्हेसिया अष्टमी व्रत दना बोधिचित्त व करुणा वृद्धि याना च्वनी उमित इच्छा या याःगु वस्तु प्राप्त जुई ।
	अमोघपाश	थुगु पाश (खिप) वसपोलयाके दुगु अचुक उपायकौशलया प्रतिक खः । गुगु उपायकौशलया माध्यमं अविद्याय् लाना च्वँपिं प्राणिपिन्त सद्धर्मया लय् लाका बि ।
	जपमाला	थुकिया प्रतिक खुगः आखःया मन्त्र निरन्तर जप याकिइम्ह धैगु खः । थुगु षडक्षरी मन्त्र जपं संसारया वन्धनं मुक्त जुइ फइ ।
खव पाखेया ल्हाति	कमण्डलु	वसपोल जगत प्राणि पिन्त बुद्धत्व पद तक थ्यंकेत अभिषेक विइगु, दिक्षित यायेफुगु क्षमता दुम्ह खः ।
	पलेस्वाँ	नरके वास याना आपालं दुःख भोग याना च्वँपि सत्वप्राणिपिन्त उद्धारयाये फुम्ह धैगु थुकिया प्रतिक खः । गथे भुतुनालं पलेस्वाँ ह्वया थहाँ वइ तर पलेस्वाँ स ना भतिचाहे कि मखु अथे हे दुःखय् लाना च्वँपिंत संसार रुपी दुःखया भुतुनालं थकया प्राणि पिन्त उद्धार याइम्ह वसपोल लोकेश्वर खः ।
	त्रिदण्ड	थुकिया प्रतिक वसपोल स्वता प्रकारया विष अर्थात राग, द्वेष व मोह यात शुद्धिकरण यायेफुम्ह धैगु खः ।
	पुस्तक	थुकिया प्रतिक वसपोल सद्धर्म अभ्यास याइ पिन्त प्रज्ञा ब्वलंका विफुम्ह खः गुकिया माध्यमं जन्म मृत्युया घःचा थेँ हिला च्वँगु चाकलं (भवचक्र) पिहाँ वय् फइ ।

करुणामयया ज्ञान

अवलोकितश्वर व वसपोलया न्ह्यागुं रुपयात नेपालय् करुणामयया नामं अप्वः प्रसिद्ध जु । भगवान बुद्धं कना विज्याःगु दक्व धर्मस्कन्ध मध्ये चतुरार्य सत्यय् संसार दुःखमय खः धैगु सत्य, दुःख या मूल कारण तृष्णा हे ख धैगु सत्य, दुःखया निरोध धयागु निर्वाण हे खः धयागु सत्य व दुःख मदेयेकेया वासः शील समाधि प्रज्ञा रुपी अष्टांगिक मार्ग सहित विविध उपाय दु धैगु सत्य हे प्रमुख जुल । थुगु मार्ग सत्यय् करुणाया अभ्यासयात प्रमुख याना थ्व संसाररुपी भुतुनालं पिहाँ वयेगु उपाय ज्ञानया मूर्तरुप श्री आर्यावलोकितेश्वर करुणामय जुल । वसपोल अवलोकितेश्वर अनन्त मैत्री व करुणाया प्रतिक खः । महायान वज्रयान परम्पराय् वसपोलयात संघरत्नया रुपय् पूजा याई ।

करुणाया परिभाषा : मेपिनित उमिगु दुःख पाखें मुक्त याना वियेगु चाहना हे करुणा खः । अथेहे मेपिनि सुख जुइमा धका चाहना यायेगु यात मैत्री धका धाई । उकिं मैत्री व करुणा ला व लुसि थें हे ख । धात्थेयागु करुणा पिज्वयकेत न्हापां दुःख सत्ययात थुइकिमा । अले उगु दुःख मदयेकेगु सम्भव दु धैगु सिका थःगु नं कतःपिनिगु नं दुःख यात न्हंकेया लागि उद्यत जुयमा ।

मनुष्य जीवनया अर्थ व उद्देश्यः दलाइ लामाया उद्‌गार थथे ब्यक्त जूगु दु[१४] सकसिया लक्ष धैगु ला निर्वाण हे खः । तर व अवस्था तक थ्यंकेगु धैगु अपु मजू । उकिं ब्यावहारिक एवं छ्यले फैगु कथं न्हापां भ्कीसं थःगु लक्ष करुणा, सेवा, निस्वार्थी जुइके फयेकेगु तये मा । थुकिं पुण्य वल व सुख वढे जुजुं वनि । थुकथं थःगु जीवनया उद्देश्य माला स्वये वले मैत्री व करुणा जक जू वइ । थुकथं जीवन हने फत धासा भ्कीगु जीवन न्हि न्हिसिया न्हि न्हि हे सार्थक व उपयोगी अनुभव जुइ । दक्व मनू तयेके थुकथं करुणावान् जुइगु क्षमता दु"

सामान्य करुणाया मापन व महाकरुणां बोधिचित्त ब्वलनिगुः केन्चेन थान्ग्रु रिन्पोछेया धापू थुकथं दु - "सामान्यतया करुणा सकसिकें नं दै तर उपिं मापनयोग्य जुइ । गथे कि गुम्हेसियां मानव जाति प्रति करुणा दइ तर पशु पंछी प्रति दइमखु । गुलिंसियां स्वदेशवासी पिं प्रति करुणा पिज्वइ तर मेगु देशया मनूत प्रति करुणा दइमखु । गुलिंसियां थः योम्ह पासा प्रति करुणा दइ तर मेपिं प्रति दै मखु । थ्व प्रकारया करुणा दोषपूर्ण करुणा जूवनी । उकिं बुद्धं धैतःगु दु - अथे विभाजन रेखा की माःगु मदु, की मज्यू । सकसितं करुणा यः उकिं भ्कीसं सकसिगु लागि करुणा पिज्वयके फय्केमा ।"

प्राणिपिनिगु साधारण सांसारिक दुःखय् ग्वहालि यायेमा धैगु चेतना यात प्रारम्भिक करुणाया अभ्यास कथं काये ज्यू । तर संसारया प्राणिपिनित दक्व प्रकारया दुःखं थकाये धयागु चेतनायात महाकरुणां जक पिज्वयेके फइ । थः हे थःगु समस्याय् तःतःमतः केना, दुनियाँदारीइ भुले जुया च्वने माःसा मेपिनिगु दुःख मदयेके धैगु चित्त जुसां निरीह जुया च्वने माली । लखय् दुविना इ इ पना च्वँम्हेसित उद्धारयायेत न्हापां लखय् लाल काये थम्हः नि सयेकिमा । अथेहे कतपिनिगु समस्या ज्यंकेत न्हापां थः सर्वज्ञ जुइमाः बुद्ध जुइमाः । थुकथं महाकरुणाया

[१४] http://viewonbuddhism.org/compassion.html

कारणं बुद्ध जुइगु प्रवल इच्छा ब्वलनी । बुद्धो भवेयं जगतो हिताय ... (जगतया हितया लागि जि बुद्ध जुये) धका मति तयेगु यात बोधिचित्त धका धाइ । थ्व बुद्ध जुइत मदयेकं मगाःगु पुसा ख । थुकथं महाकरुणाया पर्यायवाची थें जुया च्वँगु बोधिचित्त तया थःगु स्वार्थ मदयेका मेपिनिगु उद्धारया लागि न्ह्यज्याइ पिंत बोधिसत्व धका धाई ।

बोधिचित्त ब्वलंकेगु उपायः थुजागु बोधिचित्त ब्वलंकेगु थी थी उपायत मध्ये निम्नानुसार उल्लेख दु ।

१. सकसितं माँ भापियेगुः

श्री मैत्रेय बोधिसत्व पाखेँ असंगयात कना विज्यागु हेतुफलया सप्तउपदेश कथं दक्व प्राणिपिं छगू नं छगू जन्मे थः माँ जुया वये धुंकुगु भावना भीसं यायेमा । माँ नं थः मचायात गथे विचाः याना तःगु दु, वहे माँ यागु गुण लुमंका गुण पुलेगु मति तया सकसिगु दुःख मदयेकेगु जिम्मा थम्हं कायेमाःगु महशुस यायेमा । थुकथं सकसित मैत्री करुणा भाव तयेगु अभ्यास याना बोधिचित्त उत्पति यायेमा ।

२. थः कतः उथेँहे खना मेपिनिगु दुःख लिसे थःगु सुख हिलाविला यायेगुः

शान्तिदेवं च्वया तःगु बोधिचर्यावतार कथं बोधिचित्तोत्पाद यायेत न्हापां थः कतः उथेहे खनेगु परआत्म समताया अभ्यास यायेमा । अनं थः जक भिंके, थः जक जिइके धका जुया च्वनीगु स्वभाव आत्मस्नेह दोष यात म्हसिका परस्नेह गुणया अभ्यास यायेमा । थ्व अभ्यास याइ पिन्सं थःगु सुख सिवे मेपिनिगु सुखयात प्राथमिकता विइ । मेपिनिगु सुखया लागि थःगु सुखयात त्याग याइ । अनंलि थः पाखेँ सकसितं सुख जक इने फयेमा, सकसिगु दुःख थःम्हं काये फयेमा धका आत्म परावर्तन धयागु चेतना ब्वलंकि । थुगु चेतनाया उपज कथं कतपिनिगु दुःख थम्हं कायेगु, थःगु सुख मेपिनित इना वियेगु अभ्यास याई । महारोगं कया च्वँम्ह भिक्षुणी चन्द्राकान्ता थुकथंया अभ्यास याना च्वच्वँ थःगु रोग तक लना वंगु धटना थें जाःगु मेमेगु नं उदाहरणत दयाच्वँगु दु । मेपिनिगु लागि योगदान याये वा याना धाइपिंस धात्थेयागु करुणा ब्वलंके मफुपिनि अहंकार जक ब्वलना भन् दुःख जूवनी ।।

विविधाकुलनिर्जितमारवलं दशपारमितापरमार्थकरं ॥
चतुर्ब्रम्हविहारविवेकपरं तथताद्वयज्ञानविबोधकरं ॥

नेपालय् अतिकं लोकं ह्वाःगु चन्द्रकान्ता भिक्षुणी नं चिना तःगु "भुवनंत्रय" तुतः स अवलोकितेश्वयात मारं बुके मफुम्ह, दश परमार्थ पारमिता पुरे जुइ धुंकुम्ह, चतुब्रम्ह विहारय् न्ह्यावलें च्वना च्वँम्ह, तथता अद्वय ज्ञान थुम्ह धका प्रशंसा याना तःगु दु । थुकथं स्वयेवले वसपोल बुद्ध जुइ धुंकुम्ह खः । तिब्वती शास्त्र मणिकाभुम अनुसार आपालं हे प्राणिपिं दुःख सिया च्वँगु खना उपि फुक्क प्राणिपिं बुद्ध मजुइकं जिं निर्वाण लाके मखु धका प्रणिधानयाना दुखी पिन्त उद्धारयायेत न्ह्यावलें हे न्ह्यज्याइम्ह वसपोल करुणामय खः ।

करुणाया अभ्यास या यां बुद्धज्ञान तक थ्यकेगु ज्ञान हे करुणामयया ज्ञान जुल । थ्व करुणाया ज्ञान सकल सत्वपिनिगु दुःख मुक्तिया आधार खः । थुकियात थौंकन्हेया विश्वया समस्याय् अव्यावहारिक आदर्श धका काइपि नं दु । वरु थ्वला थ्व समाजसेवा, उद्धार सेवाया जग खः गुकियात आधारकया थ्व विश्वय् मनू मनू विचये भातृत्व, सद्भाव व एकता ब्वलंके फइ ।

प्रतिमा निर्माण विधिया संक्षिप्त वर्णन

मिति २०६३ आश्विन २ गते निसें मूर्ति निर्माणया ज्या आरम्भ यायेत चा व मेमेगु सामग्री हयेगु ज्या शुरु जुया मिति २०६३ चैत्र २४ गते निसें मूर्ति निर्माणया हे ज्या आरम्भ जूगु खः । निर्माण सामग्री संकलन व खरिद यायेगु भ्वलय् विशेष प्रकारया ८ थी चा कया हःगु जुल । अनलिपा उगु चाय् ६५ ता थी थी वस्तु त ल्वाकःछ्याना मूर्ति दयेकेत मागु चाया अन्तिम रुप तयार जुल । थुकि मध्यय् नं गुलिं वस्तु फाइवरया रुपय् ज्याः याइगु, गुलिं वस्तु शुद्धिकरणया लागि ल्वाकः छ्याःगु, गुलिं कीलं नय्मफय्क विषया रुपय् प्रयोग जूगु खःसा गुलिं चा क्वात्तुकेगु ज्याःया लागि प्रयोग जुल । गुलिं चा तिकेत गमया रुपय् छ्यःगु जुल सा गुलिं वस्तु तान्त्रिक शक्ति साधनया उद्देश्यं छ्यःगु जुल । मूर्ति तयार यायेत छ्यःगु ब्याक्वं वस्तुया धलः अनुसूचीस प्रस्तुत जूगु दु । थुगु धलः अत्यन्त दुर्लभ जुया च्वँगु यात संकलन याना तम्ह बुवहाः तःजया स्व. आजु स्वयम्भुराज बज्राचार्यं सद्‌चित्त तया प्रकाशय् हयेया लागि थ्व प्रतिमा दयेकूपिं कलाकारपिन्त उपलब्ध याना बिज्यागुलिं वसपोलयात दुनुगलंनिसें सुभाय् एवं कृतज्ञता देछाना च्वना । थुजागु दुर्लभ प्रविधिया ज्ञानयात प्वलाः प्रविधियात पुनर्जिवित यायेगु ज्या याना बिज्याःगुलि वसपोलयात असंख्य पुण्य प्राप्तजुया सुखावती भुवनस वास लायेमा धका आशिका याना च्वना ।

शुद्धिकरणया लागि छ्यःगु च्याथी धातु व गुता रत्न यात स्वँग (३) सिजःया पालाय् सोथना वन्दयाना लोकेश्वर व तारादेवी पिनिगु प्रतिमाया शरीरय् ओँ आ हुँ अर्थात् काय वाक चित्त कथं छ्यने, छातिइ व प्वाथय् दुने गर्भय् तःगु जुल । हाकनं शुद्धिकरणया लागि हे छ्यःगु च्याथी सुगन्ध चाय् ल्वाकःछ्यागु जुल । दक्व ब्याक्वं वस्तु ल्वाकःछ्याना तयार जूगु चा नँ या दुस्यः (फ्रेम) तयार याना उगु दुस्यःस चा तिकुं तिकुं मूर्तिया आकार ज्यायेगु ज्या जुल । थुकथं चा तिके न्ह्यो गुथी वस्तु ल्वाकः छ्याना काडा दायेका तयारयाना तःगु गुँथ (गम) चा यात क्वात्तुक्क ज्वँकेया नितिं प्रत्येक पटक तिके न्ह्यो छको इला तिनी चा तिकूगु जुल ।

आकार ज्याये धुंका मेगु चरणय् छाय्‌पा (फिनिसिड.) यायेगु, तिसा वसया थासा दय्‌का थासा कया छुयेगु आदि अत्यन्त सुक्ष्मकलाया ज्या कलाकार पिसं आपालं मिहिनेत व समय अर्पण याना सिधयेकुगु जुल । अनलिपा मूर्तिस उँनं छायेगु (रँग पायेगु) ज्या शुरुजुल । न्हापां अष्टर तया उकि द्यने एक्राइलिकया रंग तयेगु ज्या जुल । थ्वहे क्रमय् मूर्तिया ल्यूनेया अंगलय् लक्षण प्रमाण अनुसार प्रभामण्डल (परवा), तोरण, विभिन्न घाँय् बुट्टा आदि दयेकेगु ज्या जुल । उँनं छापिं कलाकारपिंसं नं आपालं परिश्रम याना सुक्ष्मतम बुट्टा आकृतित च्वयेगु ज्या याना बिज्यात ।

अनुसूची: मूर्ति निर्माण यायेत तयार या:गु चाय् ल्वाक: छ्या:गु वस्तु या धल: व उकिया परिमाण

चा या प्रकार:

१. गथि चा - ३० केजी
२. म्हासु चा - १२ केजी
३. बोचा - १२ केजी
४. गीचा - २८ केजी
५. सियू चा - १ केजी
६. तख चा - १ केजी
७. गेरुचा - १ केजी
८. सख्वा - १ केजी

फाइवरया रुपय् छ्य:गु वस्तु

९. कचि भ्वँ - ८० पा
१०. कपाय् - ५०० ग्राम
११. जूट (बोरा) - १ पा: (तपा:गु)
१२. नैक्या: पा - २५० ग्राम
१३. मनशील (नालु, लु व गजीमाया नालु)- (प्र)

चा क्वात्तुके लागि छ्य:गु वस्तु

१४. गुंगू - ७५० ग्राम
१५. सिल्हाय् - १।५० केजी
१६. माय् - १।५० केजी
१७. थकुरा पा - ५ केजी
१८. चाकु पा - ३ केजी
१९. सिलाजित- १ तोला

शुद्धिकरणया लागि छ्य:गु वस्तु

२०. त्रिफला (हल, ब्यहल व अम्व)-(प्र)
२१. त्रिकुद (पिपी, सुँ व मले)-(प्र)
२२. पञ्चोषधी (सिलिस, हल: पुष्करामूल, अगूर व दालचिनी)-(प्र)
२३. पञ्चव्रिहि - (प्र)
२४. पञ्चपल्लव (अँह:, पँह:, पौ:ह, बर ह: व वंगलसि ह:) - (प्र)
२५. ईका प:का चुँ - (प्र)
२६. भोज पत्र - (प्र)
२७. नी ह: दायेकेगु - ५० ग्राम
२८. देवदारु फोयेगु - ५० ग्राम
२९. कचिल्हा दायेकेगु ५० ग्राम
३०. ह्यँगुल - १ तोला
३१. अष्ट सुगन्ध - (प्र)
३२. कुंकुम - (प्र)
३३. कोलसिपू: - (प्र)
३४. तिसुपू: (आलश) - ५०० ग्राम
३५. ब्याहा फोयेगु - (प्र)
३६. मनुसिला - (प्र)
३७. तवुर - (प्र)
३८. यमेखा - (प्र)
३९. बयली - (प्र)
४०. सतुवयसि - (प्र)
४१. ख:प - २ तोला
४२. हथं: पू:- २०० ग्राम
४३. मण्दफो - (प्र)
४४. कपाय् पु- १ तोला
४५. बलु या पु - (प्र)
४६. पलास - (प्र)
४७. हामो - २०० ग्राम
४८. पलेस्वाँ - (प्र)
४९. दाफो स्वाँ - (प्र)
५०. पञ्चामृत -(प्र)

तान्त्रिक साधनया प्रयोजनय् छ्य:गु वस्तु

५१. सहदेव सहदेवादि -
५२. पञ्चगव्य - (प्र)

किलं नय्मफयेकेया लागि विषादिया रुपय् छ्य:गु वस्तु

५३. हरिताल - १ तोला
५४. भला - १ तोला

तिकेगु गुँथ या रुपय् छ्य:गु वस्तु

५५. गुंगू -

तिकेगु गुँथ या रुपय् छ्य:गु काडा दाय्केत मा:गु ज्वलं

१. आलस - ५०० ग्राम
२. मीं - ५०० ग्राम
३. सिम्वसिया: स्वाँ - १०० ग्राम
४. कचिगु चितुसि - १०० ग्राम
५. विमाया हा - १०० ग्राम
६. सरिचुर - १०० ग्राम
७. कचिगु हथ:
८. ब्याया पु - १०० ग्राम
९. पँ पु - (प्र)

अष्टसुगन्ध

१. श्रीखण्ड
२. कुमकुम
३. अगुर
४. रक्तचन्दन
५. कस्तुर
६. नस्वा:
७. धूप
८. कपू

अष्टधातु

१. लुँ
२. वह
३. कचि सिज:
४. कचि नँ
५. जस्ता
६. कँ
७. म्ह:
८. पाला

नवरत्न

१. भिम्पु
२. यू
३. पुष्पराज
४. पन्ना
५. माणिक
६. हिरा
७. मोती
८. नीलम
९. गोमेत

श्री अमोघपाश लोकेश्वर धर्मागार निर्माणया संक्षिप्त विवरण

बही विहारया वास्तुकला संस्कृति कथं बही छैं छगु चुकया छचाखेरं दयेका तई । मू लुखा चुलंचु मूल गन्धकुटी निर्माण याना तइ । गन्धकुटीया जव खव पाखेया छेँदिइ सलंसा निर्माण याना लोकेश्वर देवादि स्थापना याना सद्धर्म छलफलयायेगु, सामाजिक भेला त यायेगु, भजन तुतः वा सामूहिक ध्यान अभ्यास यायेगु आदि प्रयोजनय् छ्यलेगु चलन दु । वसुच्चशील महाविहारया मूल गन्धकुटीया जव खव निखेँया सलंशालाय् नं गुँलां थी थी बुद्धबोधिसत्वपिनिगु मूर्ति सहितगु बहीद्यो ब्वयगु चलन ७० दँ ति न्ह्यो तक न्ह्याना वया च्वँगु खः । थी थी त्वा थाय्या श्रद्धालु पिंस गुथि ग्वया दँय् दँसं थन वया वहिद्यो ब्व बयेगु प्रथा म्हो जूजुं लिपा न्हना वन । लिपा थुगु भवन जीर्णजुया दुना तकं वइगु अवस्थाय् थ्यन । थुगु जीर्ण भवन २०६२ साल श्रावण २२ गते ललितपुर नगरपालिका व आपालं श्रद्धालुपिनिगु आर्थिक ग्वहालिं पुनःनिर्माण याना उलेज्याः सम्पन्न जूगु जुल । थुगु थाय् निर्माण जुइ धुँसानिसें थ्व थाय्या रचनात्मक कथं उपयोग गथे याये फइ धका आपालं विचार विमर्श जुया च्वन । दक्व स्रोत साधन व दाता पिनिगु श्रद्धा चूलावःबले थन श्री अमोघपाश लोकेश्वरया प्रतिमा निर्माण याना थुगु स्थानयात धर्म प्रशिक्षण, अभ्यास, धर्म चर्चा, तुतः, भजन यायेगु पुण्य स्थलया रुपय् निर्माण यायेगु ग्वसाः जुल । मूर्ति निर्माणया लागि मूर्तिकार, चित्रकार कलाकारपिंसं श्रमदान यायेत न्ह्यज्याना विज्यात । थुकीइ तिवः विइत आपालं श्रद्धालु दातापिंसं जिन्सि एवं नगद ग्वहाली याना विज्यात । थुगु गुहालिं धर्मागार निर्माणया ब्याक्कं ज्या त न्ह्याकेफया वन । कोठास प्लास्टर, रंगरोगन यायेगु, ग्रील तयेगु, साउण्ड सिस्टम जडान यायेगु, तथा अन्य निर्माण सुधारया ज्या पुवंकेगु ज्या जुल । मिति २०६३ आश्विन २ गते निसें मूर्ति निर्माणया ज्याः आरम्भ जूगु ख । निर्माण अवधि तक आपालं परिश्रम व समय अर्पण याना श्रमदान याना विज्याःपिं कलाकार भाजुपिन्त दुनुगलं निसेँ कृतज्ञता देछाना च्वना ।

थुगु प्रतिमा निर्माण जूगु भ्वलय् गुइतः वहि विहार संघ पाखेँ थी थी करुणामय सेवा सम्वन्धी ज्याभ्वः त ग्वसाः ग्वयागु जुल । मिति २०६५ आश्विन १ गते निसेँ २०६६ चैत्र २८ तक मदिक्क लय् लय् पतिं कृष्णपक्षया अष्टमीया दिन कुन्हु मुक्कं १९ पटक गुरु, गुरुमापिं पाखेँ धर्मदेशनाया कार्यक्रम न्ह्याःकागु जुल । थुगु अवधि तकया दुने श्री राजेन्द्र बज्राचार्य, श्री शान्तरत्न वज्राचार्य ५ पटक, नरेशमान वज्राचार्य, दीपक बज्राचार्य ३ पटक, भिक्षु भद्दिय २ पटक, अनागारिका अनोजा, आशारत्न शाक्य, भिक्षुणी ञाणवती याना जम्मा ८ म्ह प्रवचकपिं पाखेँ धर्मदेशना याना विज्यात । वसपोल प्रवचकपिन्त दुनुगलंनिसेँ कृतज्ञता व्यक्त याना च्वना । थ्वहे भ्वलय् मिति २०६६ असार ३१ गते कुन्हु १०१ म्ह श्रद्धालुपिन्सं ब्वतिकाःगु अष्टमी व्रतया ज्याभ्वः नं भः भः धायेक सम्पन्न जूगु जुल । थुपिं ज्याभ्वःस सहकार्य यायेत न्ह्यज्याम्ह दीपावती वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिं. व ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत याः विज्याःपिं चपत गणेश भजन खलः यात नं दुनुगलं निसेँ सुभाय् देछाना च्वना । थुगु उलेज्याःया लसताय्

पिदँगु थुगु म्हसिका पौ च्वम्ह ज्ञानेन्द्र शाक्य यात नं सुभाय् देछाना च्वना। अथेहे थ्व प्रकाशनया लागि आर्थिक गुहालि याना विज्याःपिं महानुभावपिन्त नं आपालं सुभाय् देछाना च्वना।

थुगु धर्मागार निर्माणया ज्याःया लागि आर्थिक व्यवस्था मुक्कं श्रद्धालुपिनिगु दान पाखें हे जूगु जुल। गुइतःया टोलवासीपिं, विभिन्न समूह पूचः, श्रद्धालु व्यक्तिपिं पाखें आतक दान प्राप्त जूगु जम्मा रु. ३,३९,०४०। (जिन्सि दान वाहेक) जुल। थुगु दान ब्युपिं मध्ये दोलछि तका सिवे अप्पो नगद वा जिन्सि दान याना विज्यापिं श्रद्धालु दाता पिनिगु नाँ सधन्यवाद धर्मागार निर्माणया ताम्रपत्रस उल्लेख यानागु जुल। थ्व वाहेक ताम्रपत्रय् नाँ मदुपिं श्रद्धालु दाता पिंत नं थ्वहे पौ मार्फत दुनुगलं निसें सुभाय् देछाना च्वना। प्राप्त दान मध्ये आतकया दुने जम्मा खर्च २,०७,२९२ जुइ धुंकुगु दु। खर्च मजुनिगु बाकि दान रकम रु १,३१,७४८।- प्रतिष्ठा पूजा, धर्मागारस कार्पेट, चकटी व मेगु आवश्यक व्यवस्थाया लागि खर्च यायेगु जुइ। थुकिसनं ल्यँदनिगु रकम श्री अमोघपाश लोकेश्वर सेवा कोष स्थापना याना लोकेश्वर सेवा सम्बन्धी विविध कार्यक्रम सञ्चालन यायेगु जुइ। अष्टमी व्रत धलँ दनेगु, नियमित धर्मदेशना ज्याभ्वः ग्वयेगु, ध्यान प्रशिक्षण तथा अभ्यास यायेगु, धर्मकक्षा सञ्चालन यायेगु आदि कार्यक्रम यात निरन्तरता वियेया लागि थुगु कोषयात उपयोग यायेगु जुइ। अथेहे अमोघपाश लोकेश्वर धर्मागारस च्वँगु दानपात्र पाखें मूँ वःगु व थुगु पुस्तक पाखें प्राप्त जुइगु धर्मदान नं थुगु हे कोषस वनिगु नं जानकारी विया च्वना। थुगु कोषयात संवर्द्धन याना यंकेगु ज्याय् नं सकसिनं तिव विया विज्याइ धैगु भलसा कया च्वना।

कलाकारपिंनिगु दँ दँ तकया धैर्य व परिश्रम अले उत्कृष्ट कलाकारीता, हाकनं गुइतः बही विहार संघया प्रतिमा निर्माण उपसमितिया निरन्तर कुतः व व्यवस्थापनया कारणं थौं थ्व वसुच्चशील महाविहारया सलंशालाय् भव्य धर्मागार निर्माण जुइत सफल जुल। थुजाःगु मंका कुतः यायेगु चलनया विकास जुजुँ वने फयेमा। थ्व धर्मागारस निरन्तर सद्धर्म शिक्षा व अभ्यास कार्यक्रम संचालन जुया च्वने फयेमा। थुगु धर्मया सुगन्ध भिगु दिशाय्नं प्रसारण जुइमा। थुगु धर्मकार्यस ग्वहाली याना विज्याःपिं सकल कलाकारपिं, वहिसंघया दुजः पिं, श्रद्धालु दातापिं, आवश्यक सल्लाह सुझाव ब्युपिं विद्वान् वर्ग एवं प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष कथं तन मन धन विया तिवः ब्यूपिं सकल महानुभावपिंत आपालं साधुवाद विसे थुगु पुण्यकार्यया फलं थ्व संसारया प्राणिपिं भवचक्रं छुटेजुया बुद्धत्वया अमृत पद लाके फयेमा धका कामना यानागु जुल।

ये धर्मा हेतु प्रभावा हेतुस्तेषा तथागत ॥
ह्यवदतेषांचयो निरोध एवंवादी महाश्रमण ॥

अर्थ - संसारया ब्याक्वं विषयवस्तु हेतु पाखें उत्पति जूगु ख। थ्व हेतुया खँ तथागतं कना विज्याःगु ख। हेतु मदयेधुनकि ब्याक्वं विषयवस्तु निरोध जुइ। थुगु कथं आज्ञा जुया विज्याःम्ह वसपोल महाश्रमण खः।

पञ्चराज शाक्य
अध्यक्ष
गुइतः वहि विहार संघ, गुइतः, यल।

गुइत वहिविहार संघया कार्यकारिणी समिति

सल्लाहकार - साँहिला शाक्य
अध्यक्ष - पञ्चराज शाक्य
सचिव - राजेश शाक्य
कोषाध्यक्ष - कुलवहादुर शाक्य
सदस्य - आशारत्न शाक्य
सदस्य - सुदन शाक्य
सदस्य - शखरत्न शाक्य
मनोनित सदस्य - समन्त्रराज शाक्य
मनोनित सदस्य - नानीकाजी शाक्य
मनोनित सदस्य - राम शाक्य

श्री अमोघपाश लोकेश्वर धर्मागार निर्माण उप-समिति

संयोजक - पञ्चराज शाक्य
सह-संयोजक - साँहिला शाक्य
सदस्य - कुलवहादुर शाक्य
सदस्य - राम शाक्य
सदस्य - शंखरत्न शाक्य

प्रतिमा निर्माणय् श्रमदान याना विज्याःपिं कलाकार पिं

राजन शाक्य, ओकुवहाः
सविनराज वैद्य, इखालखु, चिकंवहि
फलसमान शाक्य, ओकुवहाः (रंगया ज्याय् नं संलग्न)
विनोद शाक्य, न्हुवहा, ओकुवहाः
विजयरत्न शाक्य, ओकुवहाः

उंन (रंग) छायपियुगु ज्याय् श्रमदान याना विज्यापिं कलाकारपिं

लोक चित्रकार, पाटनढोका
शंखरत्न शाक्य, गुइतः
प्रचण्ड शाक्य, थ्याका
विजयराज वज्राचार्य, धुम्वहाः

व्यवस्थापन गुहालि

समन्त्रराज शाक्य
राजेश शाक्य

प्रतिमा निर्माण तथा उंनं छायपियेगु ज्याय् गुहालि याना विज्यापिं

सगुन अमात्य, लगनखेल
बुद्धलक्ष्मी शाक्य, इलाननी
सजना शाक्य, मंगलवजार
दिपक महर्जन, कुशनती
संगीता शाक्य, गुजी बहाः
अर्चना शाक्य, कुमारी पाटी
अनिल ताम्राकार, इखालखु
अनुज शाक्य, नागबाहाः
सरोज शाक्य, टंगबाहाः
रोजेश शाक्य, कलँछें

गुइतः वहि विहारया सर्वसंघया नाँ धलः

प्रथम श्री महाविहार			वसुच्वशील महाविहार		गुस्तल महाविहार
थपाआजु रुद्रराज शाक्य	नरेन्द्र शाक्य	बाबुरत्न शाक्य	थपाआजु आशाकाजी शाक्य	बाबुरत्न शाक्य	आजु साँहिला शाक्य
आजु भिक्षु शाक्य	नानीकाजी शाक्य	पुष्प शाक्य	आजु समन्त्रराज शाक्य	ज्ञानीरत्न शाक्य	आजु बाबुकाजी शाक्य
आजु हर्षवहादुर शाक्य	सुरेन्द्र शाक्य	ज्ञानेन्द्र शाक्य	आजु आशारत्न शाक्य	दिनेश शाक्य	बाबुरत्न शाक्य
आजु तीर्थराज शाक्य	केशव शाक्य	शैलेन्द्र शाक्य	हेराकाजी शाक्य	आशिष शाक्य	विकेश शाक्य
आजु पञ्चराज शाक्य	चैत्यज्योति शाक्य	रविन्द्र शाक्य	मदन शाक्य	अमृत शाक्य	देविस शाक्य
पुनिराज शाक्य	जितेन्द्र शाक्य	सञ्जय शाक्य	अशोक शाक्य	सुनिल शाक्य	
बेखारत्न शाक्य	सुरेन्द्र शाक्य	सम्बोधि शाक्य	सुदन शाक्य	अनुप शाक्य	
कुलवहादुर शाक्य	रत्नमान शाक्य	दिवेश शाक्य	राम शाक्य	समिर शाक्य	
चिरिम्ह शाक्य	बुद्ध शाक्य	सम्येक शाक्य	लक्ष्मण शाक्य	अनिष शाक्य	
जुजुभाइ शाक्य	शंखरत्न शाक्य	निकेश शाक्य	राजेश शाक्य	अलिस शाक्य	

An Introduction on Amoghpasa Lokeshvara Temple

Prelude: This book consist of three sections viz introduction of the Bahils (monasteries) of Guita, a short report on the construction of the temple and an introduction to the Amoghpasha Lokeshvara. This English section of the book is a summary of the book presented above in Nepal Bhasa (Newari Language).

Introduction to Guita Bahi

Guita Bahi refers to three Bahils viz Pratham Shree Mahavihar, Vasucchasheela Mahavihar and Gustal Mahavihar located at eastern most edge of the old Patan. This place is endowed with a number of attributes, cultural practices and rituals. These includes daily puja ritual called 'dekhya cayeke', recitation of hyms called 'tutah' in every full moon, half moon and first day of the month of Nepalese solar calendar. All three bahils are run by their own Sangha (a monastic institution) headed by five senior monks. These five senior monks have rights to ordain a shakya boy as monk for four days and grant the membership of the sangha.

Historical Background: These are ancient Buddhist monasteries dated back at least from Licchavi period (1st century to 10th century C.E). It is testified by a number of antiquities and remnants such as an inscription written in Lichhavi script, an image from 6th century and Lichhavi Caityas etc. Other inscriptions of Nepal Era (NS)[15] 144, 399 and 368 are among the oldest ones. The NS 399 inscription is the most referred one by scholars which reads about the fact that Lalitpur had been the center for Buddhist learning and practice. The older inscriptions bearing the name of the Vihar as 'Gustala' in all three bahils suggest that there was only one big bahil in the past called 'Gustala Mahavihar'. Later it was divided into three and got different names for each.

Different scholars have proposed their interpretations about the history of this place. Prof. S.R. Tiwari poses his conclusion referring to the words 'Gutashinko Pradesha', 'Nava Vam' and 'Gusatala' found in inscriptions and manuscripts. The place is designated as ninth sector when Patan city was planned in a nine squared mandala form. In local Newari language, 9 is 'gu' and land is 'tala'. Hence, 'Gusatala' literally means the land lying in the sector 9. He also claims that the Lichhavi King Narendra Dev constructed Bhadradivas Bhavan (mentioned in Yagbahal inscription) at the present site of Guita Don. The monastic as well as other settlement development was started in his period. Furthermore, Herakaji Vajracharya suggests that the residents and the philantrophists constructed 9 such objects in the quantity of 9 such as:

1. Nine wells
2. Nine caityas
3. Nine hiti (stone water spout)
4. A pati (resting pavilions) with nine bays of the columns.
5. A tradition of offering dana sitting in that pati which includes nine spoon of rice from the nine Jasi (container)
6. A pond consecrated inviting 9 nagarajas (the great serpents)
7. A nine storied Temple
8. A tradition of recitinging Nava Grantha (9 great scripture)
9. Endowments of nine hundred and ninty laye (an unit measurement) of the land.

Legendary accounts: This bahi observs a festival in the month of Gunla (July/August) each year, in which a sacred water spout called 'dhanlyahiti' is displayed. Thousands of devotees visit this place on the 1st day after the New moon in August to see these display. This display of spout is a traditional means of educating and reminding lay people about the truth of death. The water spout signifies an object of transcendental realm where a person's soul is taken away just before the moment of death. Besides, this display also includes the images of Amoghpasa and two Taras, 34 feet long scroll painting, an image of Guita Aji, Image of Dipankara, wooden image of Avalokiteshvara and collection of antique utensils.

Jataka of Sarvananda: The scroll painting depicts the full story of king Sarvananda with pictoral illustrations. This story is a Jataka katha (previous life story of Buddha) illustrating the glorious deeds of the king to attain the perfection of generousity on the way to attain Buddhahood. It is believed that all the establishments in Guita are the part of deeds of king Sarvananda. The story also has another character, a very poor old lady, who exhibited the true nature of offering.

Once, Dipankara Buddha was invited by king Sarvananda for Pindapatra Dana (an offering ceremony). The Buddha went to receive Dana (offerings) from that old and poor lady before going to the king's palace. The king became anxious and curious over the reason why The Buddha preferred her Dana to his lavish arrangement of Dana. The Buddha replied, 'Dana is the best when is offered with a pure motivation, which is earned by doing own physical labour, no matter what is the quantity. This teaching of Buddha inspired the king to practice generosity by earning out of own physical labour. He left for the search of such job which is hardest. He finally found the blacksmith's job as of his choice. Later after earning enough wealth from that job, he invited the Buddha Sangha for Dana. The day of this Dana is marked as an auspicious one and believed as the start of the tradtion of the Yala Panjadana (a Dana ceremony observed in Patan in the 8th day after new moon of the month of August). The old lady who inspired the king to offer with pure motivation is venerated displaying her image at Guita Bahi as a pride of Guita.

Besides the above description there are several more significances. Guita had been a center of Buddhist learning and practice which is under deterioriation physically as well as culturally. The modernist belief has influenced so much in new generations that they damn care about the culture and heritage of their place. Hence it is imperative to revitalize and conserve the tangible as well as living heritage of Guita.

Construction of Amoghpasa Lokeshvara Temple

After reconstruction of a portion of bahil building in 2006, the Bahil Sangha thought of utilizing the place for some such functions which is compatible to the traditional use of the place and which should be a cause of spreading Buddha Teaching. All out of coincidence, artists, donors and management bodies came forward to undertake the construction of this temple.

Amoghpasha Lokeshvara

This deity is the most venerated one in the Mahayana Buddhist cult. This is one of the 360 manifestations of the Lokeshvara, the Buddha of Compassion. Etymologically, 'amogha' means infallible and 'pasha' means noose, 'lok' is the world and 'ishvara' is the Lord. Hence the meaning of Amoghapasha Lokeshvara is the lord of the world holding infallible noose which leads sentient beings from suffering to enlightenment.

According to Amoghpasha Hrdaya Nama Dharani Sutra, ninety one kalpas ago, Avalokiteshvara Bodhisattva received the transmission of this Dharani from Lokeshvararaja Tathagata. Since then he used that Dharani to teach limitless sentient beings. When the Avaliokiteshvara manifests transformed body and uses this Dharani to ferry over sentient beings he is called 'Amoghpasa'. In the section below, rituals and practices, iconography and symbolism is discussed in brief.

Uposath or Astami Vrata: This is one of the rituals of Avalokiteshvara mostly practiced among the Newar Buddhists. A group of devotees may gather at a temple, river side, or Bahals or eight Vaitaraga sites or just simply at home. The Acarya (teacher) instructs them to worship mandalas of Buddha, Dharma Sangha and Amoghpasa Lokeshvara, in a large piece of red cloth. The ritual concludes with the taking of refuge and eight precepts.

The Iconography: A ritual text known as Amoghpasa Puja vidhi describes him thus:

"Amoghpasa is the mystery in the center of the world lotus; all his limbs are white; he has one face, wears the saffron dress; he has eight hands, the right showing the gesture of fearlessness (Skt. Abhaya) and the boon granting gesture (Skt. Varada), holding the noose and the string of beads, the left holding a trident, a scripture, a white lotus and a water pot (Skt. Kamandalu). He is wearing an antelope skin symbolizing that he is extremely compassionate to suffering sentient beings."

To the right of the lord is Arya Tara who green in colour, with two hands, the right making Varada mudra and the left making the Abhaya mudra. She wears all the proper ornaments related to sambhhogakaya Buddha. On his left is Bhrikuti Tara in yellow colour having four hands; on the right, her first hand makes the varada mudra and second anjali mudra; on the left, the first hand holds a coral tree flower, the second a rosary.

Symbolism of the Enblems:

Right Hand Side:

1. **Abhaya Mudra:** The gesture of fearlessness. It symbolizes that one who practices Astami Vrata sincerely never fall into lower realms.
2. **Varada mudra:** This shows that those who practices Astami Vrata generating compassion and bodhicitta receives all desirable objects.
3. **Amoghpash:** or infallible noose suggests that Amoghpash Lokeshvara is equipped with infallible skills and means for converting ignorant sentient beings in the path of dharma.
4. **Rosary:** It signifies that by recitation of six syllable mantra of Avalokiteshvara one frees oneself from the bondage of samsara.

Left Hand Side:

5. **Kamandalu:** It is a water pot signifying that he has the capacity of initiating all the sentient beings into Tathagatahood.
6. **Padma**: A lotus signifies that he frees the sentient beings residing in Hell realm from the suffering of intense heat and cold just like a lotus emerges from muddy water.
7. **Tridandi:** It is a triple staff signifies that he purifies three poisons of sentient beings i.e. lust, ill will and stupidity.
8. **Pustaka**: It is a scripture signifies that he gives prajna (wisdom) to the devotees and thereby attaining liberation from cyclic existence.

The painting and motifs at the background of Images:
The inticrate detailing in the background of the images is of the typical traditional Newari style which has been developed in the period of 13 to 16th Century CE and this school of art was propagated to Tibet. The special feature of this style is the derivation of most of the elements out of a typical floral motif called 'ghayenchha'.

If we put a comtemplative view on the background we would be able to see three basic things.

1. Prabhamandal: that is the aureole design around the body and head of the deities. It is the symbol of aural rays emanated from the heart of deity.
2. Torana: It literally means a doorway. It is constituted by different life forms and motifs. At the either side of lokeshvara, a white elephant, white lion and a mythical animal sharabha, sitting on the back of other respectively symbolizes shila (morality), Samadhi (concentration) and prajna (wisdom). Above the Sharabha a small beam like structure with jewels attached at the end is placed. Above that beam, the image of Makara symbolizing water element and the motif of 'la pwo' (newari lit. a bunch of water) symbolizing earth element. On the either side of the Taras, a mythical semi human figure called Kinnara are painted. Just above the head of Taras a monogram of shadakshyari Mantra (six syllable mantra – om mani padme hum) is painted as it is the main mantra of Amoghpasha Lokeshvara.
3. The backdrop: It is constituted of small 'yugma' motifs derived from ghayenchha motif. It is similar as 'yinyang' in Chinese tradition symbolizing the duality of the world's existence. For the enlightened being who looks through the eyes of wisdom of Sunyata (emtiness), all the dualities disappear.

गतिविधि

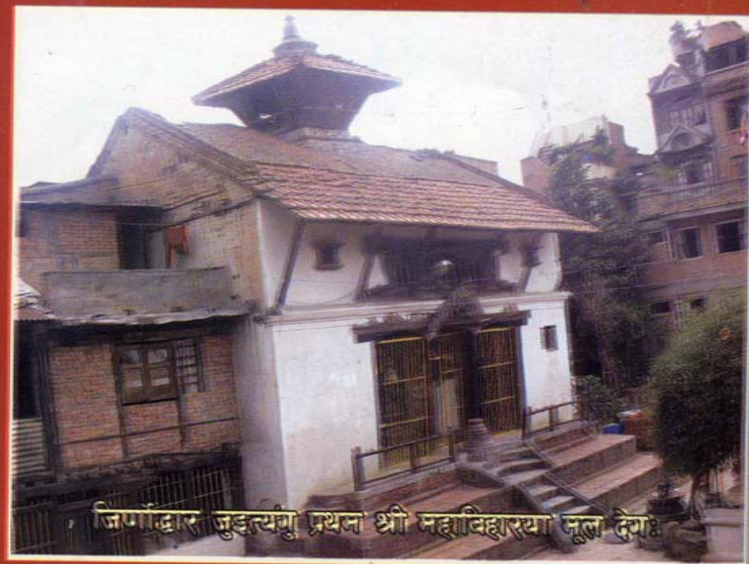
विलँ पौ निर्माण:
प्रथम श्री महाविहारस दँय् दँसं गुन्हुपुन्हिया न्ह्यतकुन्हु निसैं ब्वयेगु यानावयाच्वँगु सर्वानन्द नृप जातक कथायात चित्रांकित याना त:गु ३६ फिट हाक:गु बिलं पौ अत्यन्त जीर्ण जुइ धुकुगुलिं पुलाँगु बिलंपौ दुरुस्त जुइक न्हुगु निर्माण यायेगु ज्या जुयाच्वँगु दु । थ्व विलंपौ च्वयेगु ज्या: न्याखा:चुकया कलाकार भाजु योगेन्द्र शाक्यजुं याना विज्यानाच्वँगु ख: । उक्त ज्या:या लागत अनुसार दान संकलन अझ नं मगा:ना च्वँगु जुया उक्त पुण्यकार्यस दान यायेत इच्छुक श्रद्धालुपिन्सं गुइत: वहिलिइ स्वापू तया विज्यायेत इनापयाना च्वना ।

प्रथम श्री महाविहारया मूल देग: जीर्णोद्धार
तधँ गुइत: वहिया देग: अत्यन्त जीर्ण जूगुलिं गुइत: वहि विहार संघया ग्वसालय् देग:या पुन:निर्माण यायेगु ग्वसा: जुया च्वँगु दु । ललितपुर उपमहानगरपालिका, ललितपुर जिल्ला विकास समिति व विभिन्न श्रद्धालु व्यक्तिपिं तथा संस्था पाखें प्राप्त जूगु दानपाखें थुगु कार्य जुइत्यंगु ख: । थुगु पुण्यकार्यस दान याना विज्यायेत श्रद्धालु पिन्त गुइत: वहि विहार संघया दुज: पिन्त सम्पर्क तया विज्यायेत इनाप याना च्वना ।

ज्ञानमाला भजन खल: निस्वंगु
दीपावती वचत तथा ऋण सहकारी संस्थाया महिला उपसमितिया ग्वसालय् संचालन जूगु ज्ञानमाला भजन प्रशिक्षण न्यालाया प्रशिक्षण लिपा २०६७ श्रावण १३ गते समापन जूगु दु । थुगु प्रशिक्षणं लिपा गुइत: त्वा: लय् ज्ञानमाला भजन खल: निस्वना नियमित भजन याना बुद्ध शिक्षायात संगीत मार्फत प्रसार यायेगु ज्या: जुइ धैगु भलसा दु ।

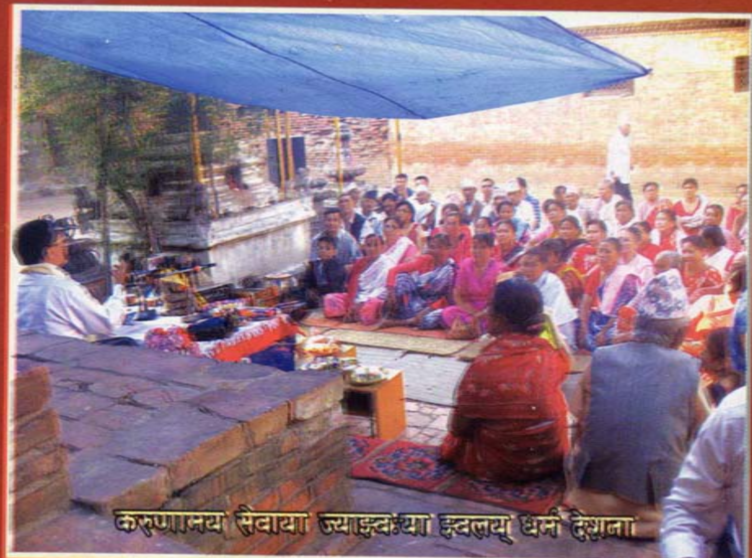
कलाकार भाजु योगेन्द्र शाक्य बिलँ पौं च्वया च्वँगु

जिर्णोद्धार जुइत्यंगु प्रथम श्री महाविहारया मूल देग:

ज्ञानमाला भजन प्रशिक्षण जुया पिदँगु

करुणामय सेवाया ज्याझ्वःया झ्वलय् धर्म देशना

जन्म मिति : वि.सं. १९७३ भाद्र १०

जिमि पूज्य बुबा, स्वको जंको (दिवरथारोहण) यायेधुंकुम्ह
श्री लेखमान महर्जनया
सुस्वास्थ्य व दीर्घायुया कामना यासे श्री अमोघपाश लोकेश्वरया सेवास
सभक्ति श्रद्धासुमन दोहलपियागु जुल ।

काय् हेम महर्जन	छ्यय् रोशनी महर्जन	छ्यय् रोजी महर्जन
भौ ज्ञानीमाया महर्जन	छ्यय् विक्रम महर्जन	छ्यय् विज्ञान महर्जन

जिमि पूज्य बुबा चिरिकाजी महर्जन व माँ बेतीमाया महर्जनया
न्हापांगु जंको (भिमरथारोहण) या लसताय् वसपोलपिनिगु
सुस्वास्थ्य व दीर्घायुया कामना यासे श्री अमोघपाश लोकेश्वरया
सेवास सभक्ति श्रद्धासुमन दोहलपियागु जुल ।

श्याम महर्जन, कृष्ण महर्जन, पूर्ण महर्जन व बाबुराजा महर्जन

"भिंगू थपू भिंगू हे ल्हातिइ"

वसुच्चशील महाविहारया सलंशालाय् श्री अमोघपाश लोकेश्वरया
भव्य धर्मागार निर्माण ज्या: क्वचा:गु लसताय् गुइत: वहि
विहार संघयात भिन्तुना देछाना च्वना ।

अध्यक्ष : नानीकाजी शाक्य
दीपावती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि. परिवार
गुइत:, यल

श्री वसुच्चशील महाविहारस निर्माण जूगु धर्मागार
निर्माणया पुण्यं श्री करुणामयया ज्ञानया प्रचारप्रसार
सकभनं जुइमा धैगु आशिका यासे गुइत बहि विहार संघयात
हार्दिक भिन्तुना देछाना च्वना ।

श्री पद्म-मंगल स्मृति प्रतिष्ठान
श्री आदिनाथ कल्याणकारी कोष
ललितपुर-२० न:टोल

वसुच्चशील महाविहारस श्री अमोघपाश लोकेश्वर धर्मागार उलज्याया लसताय् गुइत: वहि विहार संघयात भिन्तुना देछाना च्वना ।
बौद्ध विहार संघ, यल

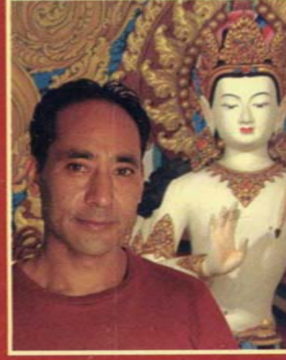
प्रतिमा निर्माणय् श्रमदान याना विज्या:पिं कलाकारपिं

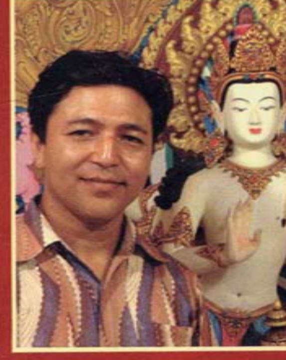
विजयरत्न शाक्य
ओकुबहा:, यल
फोन : ९८४१५००४७९

सविनराज वैद्य
इखालखु, यल
(हाल लण्डन)

विनोद शाक्य
ओकुबहा:, यल
फोन : ९८५१०५०१८०

राजन शाक्य
ओकुबहा:, यल
फोन : ९८४१२४७५६२

फलसमान शाक्य
ओकुबहा:, यल
फोन : ९८४१२९२९४१

चित्रकला व रंगया ज्याय् श्रमदान याना विज्या:पिं कलाकारपिं

लोक चित्रकार
पाटनढोका, यल
फोन : ९८५१०९८७३२

शंखरत्न शाक्य
गुइत:, यल
फोन : ९८४१३६७४९१

प्रचण्ड शाक्य
थ्याका, यल
फोन : ९८४१३६६६७१

विजयराज वज्राचार्य
धुम्बहा:, यल
फोन : ९८४१४३४४६५

